

УДК 614.254.3:616.8

Н.К. СВИРИДОВА, д. мед. н., професор; О.М. ВЕРНЕР, к. мед. н., доцент; Р.В. СУЛІК, к. мед. н., доцент;
Г.С. КУСТКОВА, к. мед. н.

/Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, Київ/

Особливості навчання в інтернатурі з неврології в сучасних умовах

Резюме

В статті викладено основні вимоги до післядипломної підготовки лікарів-інтернів згідно з сучасними світовими стандартами, враховуючи активний процес інтеграції медичної освіти України в загальноєвропейський освітній простір. Висвітлено поетапну оптимізацію науково-методичного процесу із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій: дистанційне навчання із залученням провідних вітчизняних та європейських фахівців, електронні підручники, навчальні диски, презентації, інтерактивні енциклопедії та довідники. Зазначено доцільність підготовки викладачів, підвищення методологічної кваліфікації, надання методичної допомоги керівникам заочних баз, розробки нових методик викладання в інтернатурі. Викладені в статті матеріали ґрунтуються на багаторічному досвіді колективу кафедри неврології і рефлексотерапії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, яка на сучасному етапі застосовує та впроваджує в освітній процес новітні системи освіти майбутніх вузькопрофільних спеціалістів, спираючись на власне міжнародне співробітництво.

Ключові слова: інтернатура, післядипломна освіта лікарів, кафедра неврології і рефлексотерапії

На сьогодні медична галузь в Україні чи не єдина, що не зазнала жодних реформ з пострадянської моделі. В умовах ринкової економіки вона показала свою неефективність. Тому молоді спеціалісти, що проходять підготовку в інтернатурі, перебувають в певній невизначеності, адже в державі назрівають корінні структурні реформи. А яким чином вони будуть проведені – на сьогодні немає чіткого уявлення. Зрозуміло, що попереду у нас – скасування всіх пільг і дотацій, перелаштування медичної галузі на ринкові засади. А отже, можливо вже завтра кожен молодий спеціаліст зіштовхнеться з умовами жорсткої конкуренції та необхідності відповідати за кожну свою дію перед страховою компанією тощо. Саме тут можливо і виявиться нестача знань із загальної медицини. Тому в нашій державі на сьогодні вже кілька місяців йде дискусія про введення резидентури як вторинної форми спеціалізації вузькопрофільних фахівців.

У сучасних умовах підготовка лікаря має відповідати запитам охорони здоров'я і суспільства в цілому. Важливим є розуміння лікарем не тільки своїх вузькопрофесійних завдань, але й орієнтація в питаннях громадського здоров'я, адаптація до змін, що відбуваються навколо. А якість наданої медичної допомоги залежить, в першу чергу, від якості медичної освіти.

Важливо, починаючи саме з інтернатури, спрямовувати зусилля молодого фахівця до самовдосконалення. Актуальність проблеми освіти неврологів на етапі первинної професійної підготовки полягає в тому, що при існуючій соціально-економічній ситуації навчання в інтернатурі має здійснюватися з позицій підготовки лікаря-невролога, висококваліфікованого фахівця другого-третього рівня надання медичної допомоги, як це давно вже організова-

но в Європі і США [1]. Однак на сьогодні лікарем-неврологом стають молоді фахівці після закінчення інституту. Таким чином, ще не опанувавши практичних основ загальної медицини, через півтора року у нас виходять вузькопрофільні фахівці.

Метою будь-якої освіти є розкриття творчого потенціалу та можливостей самореалізації кожної особистості, створення можливостей для реалізації потенціалу особистості на благо всього суспільства.

Сучасна медична освіта, на думку авторів, має бути доступна для всіх, безперервна, відповідати потребам охорони здоров'я і суспільства за кількістю та якістю підготовки фахівців, конкурентоспроможна, заснована на сучасних технологіях, активна з акцентом на самостійність учнів. Крім того, актуальним є збереження наступності між традиційною освітою та новаціями. Необхідно зберігати і розвивати те краще, що було закладено у вітчизняній медицині і медичній освіті. Це гуманізм, милосердя, любов до професії, самовідданість, активна життєва позиція. Традиційно лікар – не просто фахівець у галузі медицини. Це інтелігентна, освічена, глибоко порядна людина, джерело надії на зцілення, підтримка для хворого і його близьких.

В даний час триває активний процес інтеграції вищої освіти України в загальноєвропейський освітній простір відповідно до Болонської декларації, до якої Україна приєдналася в 2005 році. Метою інтеграції є підвищення якості підготовки фахівців, полегшення академічного визнання дипломів і кваліфікацій.

Крім того, важливим видається відповідність вищої медичної освіти в Україні стандартам якості Всесвітньої федерації медичної

освіти (ВФМО). У стандартах ВФМО вказується, що метою медичної освіти є поліпшення стану здоров'я населення. Досягнення цієї мети неможливе без формування таких якостей лікаря, як професіоналізм і компетентність [2].

Протягом останніх десятиліть клінічна медицина набула нової ідеології та на пряму розвитку. Медичний світ повсюдно використовує мову і принципи доказової медицини. У повсякденну клінічну практику впроваджуються нові технології, що вимагають для їх ефективного використання певних знань. Лікар у своїй професійній діяльності все частіше використовує не тільки медичні знання, а й поняття з галузі економіки, юриспруденції, страхової справи тощо.

Професіоналізмом називають знання, навички, принципи і правила поведінки, яких пацієнти і суспільство очікують від фахівця при виконанні ним професійних обов'язків; в це поняття входять також навички постійного самонавчання і підтримки належного професійного рівня, глибоке володіння інформацією, високі етичні стандарти, цілісність, чесність, альтруїзм, прагнення допомагати іншим, відповідність професійного етикету, справедливість і повага до інших.

Професійна лікарська компетенція сьогодні визначається як «безперервний ряд процесів у професійній лікарській практиці, заснованих на знаннях, уміннях і ставленні, які необхідні для того, щоб професійні дії відповідали потребам в будь-який час» [3].

Необхідно відзначити, що організація підготовки фахівців на етапі післядипломної освіти має суттєві відмінності, які зумовлені, насамперед, не настільки тривалим періодом навчання, як багатовекторністю інформації, що вимагає її концентрації та адаптації до професійних потреб, необхідності надбання навичок використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій у щоденній професійній роботі. Реалізація поставлених цілей передбачає створення навчальної програми спеціалізації (інтернатури) європейського рівня. Для виконання цієї програми необхідним є вдосконалення практичної та теоретичної підготовки лікарів-інтерна.

Процес оптимізації навчання лікарів-неврологів спрямований на підвищення мотивації оволодіння спеціальністю. Це передбачає розробку нових методик викладання в інтернатурі, вдосконалення методичних розробок лекцій з переважанням проблемних, практичних та семінарських занять, поповнення банку тестів завданнями підвищеної складності, в тому числі з невідкладних станів.

На нашій кафедрі для навчання лікарів-інтернів неврологів розроблено мультимедійні презентації лекцій, методичні вказівки до проведення практичних занять. З метою формування здатності до самостійної лікарської діяльності використовуються різні види практичних занять: ділові ігри, клінічний розгляд хворих, семінари з підготовкою рефератів, дискусії та ін. Щомісяця проводяться науково-практичні, клінічні та патологоанатомічні конференції. Відпрацювання практичних навичок лікарями-інтернами здійснюється під час курації хворих, а також на муляжі під контролем викладача. Крім того, на кафедрі створено набори тестових завдань для визначення вихідного рівня знань, умінь лікарів-інтернів, поточного та підсумкового контролю. Наприкінці очного циклу проводиться етапний контроль навчання у вигляді диференційованого заліку. Як свідчить власний досвід і досвід інших вищих

навчальних закладів, підготовка фахівців на сучасному рівні без інформаційних і телекомунікаційних технологій неможлива [2].

Дана обставина передбачає більш широке використання Інтернету (результати анкетування показують, що майже кожен інтерн має комп'ютер вдома). Можливість зв'язку з Інтернетом забезпечує вільний доступ слухачів і викладачів до вітчизняних і зарубіжних інформаційних ресурсів, баз даних різних навчальних дисциплін, а також до інтерактивних енциклопедій і довідників. Наявність якісних web-сторінок кафедр допомагає розміщувати матеріали, необхідні для лікарів-інтернів, перелік рекомендованих джерел інформації з тієї чи іншої проблеми тощо.

Мультимедійні та інтерактивні засоби навчання дозволяють використовувати в освітньому процесі сучасні комп'ютерні технології (електронні підручники, навчальні диски, книги, атласи, презентації, фільми, тести та ін.).

Одним із видів застосування інформаційних технологій у майбутньому є дистанційне навчання із залученням провідних вітчизняних та європейських фахівців у галузі неврології. Остання обставина вимагає вдосконалення знань іноземних мов у лікарів-інтернів.

Крім того, за багатьма розділами неврології інтерни можуть писати наукові або реферативні роботи з обов'язковим їх викладом на щорічній конференції молодих вчених Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика.

Необхідно підкреслити, що застосування сучасних комп'ютерних технологій навчання, відеотехніки може бути обґрунтованим і найбільш успішно реалізованим тільки в комплексі з використанням друкованих носіїв інформації в поєднанні з високою педагогічною майстерністю і кваліфікацією викладача [2].

Не менш важливим розділом підготовки лікарів-інтернів неврологів є заочне навчання на базах лікувальних установ – обласної, міських, центральних районних лікарень. Робота на заочних базах стажування передбачає оволодіння лікарями-інтернами сучасними медичними технологіями, курація хворих, нічні чергування з метою набуття досвіду діагностики та надання невідкладної допомоги при ургентних ситуаціях в неврології, вдосконалення практичних навичок під контролем керівника.

Ефективність підготовки на заочних базах значною мірою залежить від особистості безпосереднього керівника лікарів-інтерна, його кваліфікації, педагогічної майстерності. На нашій кафедрі систематично здійснюється виїзд викладачів на бази інтернатури з метою надання методичної допомоги, читання лекцій з актуальних питань неврології, проведення показових клінічних розборів тощо.

На завершальному етапі навчання в інтернатурі кожен інтерн під керівництвом персонально закріпленого асистента готується до контрольного тестування, спеціально і поглиблено вивчає питання діагностики та допомоги при невідкладних станах, здає іспит з оволодіння практичними навичками. Засобом контролю якості освіти в інтернатурі на державному рівні є ліцензійний іспит «Крок-3». Підсумковий контроль знань і умінь здійснюється шляхом атестації лікарів-інтернів. При успішному завершенні навчання лікарям-інтернам видається сертифікат спеціаліста-невролога на право самостійної лікарської діяльності.

Слід зазначити, що на нашій кафедрі оптимізація навчання лікарів-інтернів неврологів спрямована на вдосконалення у них

практичних навичок, в тому числі з надання невідкладної допомоги, оволодіння сучасними медичними технологіями, розробку навчальних посібників і рекомендацій, більш широке використання інформаційних технологій, а також надання методичної допомоги керівниками заочних баз. Однак підвищення якості підготовки лікарів-неврологів, а в кінцевому результаті – і медичного обслуговування населення України, неможливе без структурної реформи медичної галузі в цілому і вищої медичної освіти зокрема.

Список використаної літератури

1. Веденко Б.Г. Реформування охорони здоров'я – давно очікуваний крок, не бажано спіткнутись / Б.Г. Веденко, В.А. Мельник, В.Г. Даценко // *Новости медицины и фармации.* – 2011. – №3. – С. 27.
2. Денисюк В.І. Перспективи і заходи щодо покращення впровадження результатів доказової внутрішньої медицини у навчальний процес медичних вузів України // *Новини медицини і фармації.* – 2013. – №3 (444). – С. 37–39.
3. Болонський процес в Європі / А.В. Підаєв, В.Г. Передерій. – К., 2004. – 190 с.

Резюме

Особенности обучения в интернатуре по неврологии в современных условиях

Н.К. Свиридова, О.М. Вернер, Р.В. Сулик, А.С. Кусткова

Национальная медицинская академия последипломного образования имени П.Л. Шупика, Киев

В статье изложены основные требования к последипломной подготовке врачей-интернов в соответствии с современными мировыми стандартами, учитывая активный процесс интеграции медицинского образования Украины в общеевропейское образовательное пространство. Освещена поэтапная оптимизация научно-методического процесса с применением современных компьютерных технологий: дистанционное обучение с привлечением ведущих отечественных и европейских специалистов, электронные учебники, учебные диски, презентации, интерактивные энциклопедии и справочники. Высказана целесообразность подготовки преподавателей, повышения методологической квалификации, оказания методической помощи руководителям заочных баз, разработки новых методик преподавания в интернатуре. Изложенные в статье материалы основаны на многолетнем опыте коллектива кафедры неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика, которая на современном этапе применяет и внедряет в образовательный процесс новейшие системы образования будущих узкопрофильных специалистов, опираясь на собственное международное сотрудничество.

Ключевые слова: интернатура, последипломное образование врачей, кафедра неврологии и рефлексотерапии

Summary

Features Internship in Neurology in Modern Conditions

N.K. Sviridova, O.M. Verner, R.V. Sulik, A.S. Kustkova

P.L. Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education

In this article the basic requirements for postgraduate training of interns according to modern international standards, taking into account the integration of active medical education in Ukraine-European educational space. Highlights the gradual optimization of scientific and methodical process using modern computer technology, distance education with leading national and European experts, electronic textbooks, CDs, presentations, interactive encyclopaedias and reference books. Expressed by expediency teacher training, improving methodological skills, provide consultations heads correspondence databases, developing new methods of teaching internship. Laid down in Article materials based on their own experience and the staff of the Department of Neurology reflexology National Medical Academy of Postgraduate Education named after P.L. Shupyk, which at present applies and implements the latest educational process of education of future certain specialties, based on international cooperation.

Keywords: internship, postgraduate education of physicians, Department of Neurology and reflexology

Додаткова інформація. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.